14/09/2020

Η Υψωση του Τιμίου Σταυρού και τα έθιμα του λαού μας

/ Παράδοση

Η γιορτή του Σταυρού για τον χριστιανικό κόσμο είναι μια από τις σημαντικότερες γιορτές στον κύκλο του χρόνου και αρκετά είναι τα θρησκευτικά έθιμα του λαού μας.

Τη σημαντική θέση έχει, ο βασιλικός, το αγιασμένο και μυρωδάτο αυτό φυτό, που υπέδειξε, όπως λέει ο λαός μας στην Αγία Ελένη, με την ευωδιά του το σημείο του Σταυρού. Εκεί, φύτρωσε από τις σταλαματιές του Αγίου αίματος του Χριστού. Την παραμονή της γιορτής οι γυναίκες πηγαίνουν στην εκκλησία ματσάκια βασιλικού ή ολόκληρες γλάστρες.

Στην περιοχή της Θράκης αφήνουν τις γλάστρες κάτω από την εικόνα και τις παίρνουν στο σπίτι, αγιασμένες πια. Ο βασιλικός, το σταυρολούλουδο, έχει θεραπευτικές ιδιότητες και οι άνθρωποι τον φυλάνε στο εικονοστάσι για ξεματιάσματα και ξόρκια..

Στην Ανατολική Θεσσαλία οι νοικοκυρές κάνουν το προζύμι της χρονιάς, το οποίο δεν το δανείζουν και το πρώτο ψωμί που κάνουν είναι η λειτουργιά, την οποία πηγαίνουν την Κυριακή στην εκκλησία .

Στην Κρήτη οι αμπελουργοί, με το βασιλικό σταυρώνουν το κρασί, ενώ σε περιοχές παραγωγής λαδιού, οι νοικοκυρές την ημέρα αυτή κοπανούσαν στο γουδί ελιές και με το λάδι αυτό άναβαν το καντήλι.

Στην περιοχή της Πελοποννήσου, οι ελαιοπαραγωγοί, έδεναν ένα ρόδι με ένα κλωνάρι ελιάς και πρωί- πρωί του Σταυρού πήγαιναν στον γιαλό και το βουτούσαν στο νερό, λέγοντας: Όπως, τρέχει το νερό, έτσι να τρέχουν τα καλά στο σπιτικό. Ο λαός μας πιστεύει ότι του Σταυρού ανοίγουν τα ουράνια, σε σχήμα σταυρού, όπως συμβαίνει τα Θεοφάνεια, τη Μεταμόρφωση και την Πρωτοχρονιά. Του Σταυρού άρχιζε η περίοδος για τους αγρότες, τους ναυτικούς και βοσκούς. Έτσι, έληγαν τα θερινά ενοικιοστάσια και άρχιζαν τα νέα, για τα στανοτόπια, τα χειμερινά. Οι βοσκοί άφηναν ελεύθερα τα κοπάδια τους στα χωράφια, αφού οι καρποί είχαν μαζευτεί. Ακριβώς, την ημέρα αυτή την λέγανε «του Σταυρού του κλέφτη, γιατί αμολούσαν τα κατσικοπρόβατα και βοσκούσαν στα χωράφια» . Εξάλλου, μια και ημέρα αυτή ήταν των βοσκών, πήγαιναν στην εκκλησία μαλλιά από τα αιγοπρόβατα, μαζί με ένα Πρόσφορο. Μετά την ευλογία από τον ιερέα έπλαθαν λίγο ψωμί και μαλλί και το έβαζαν στα κουδούνια του κοπαδιού για φυλαχτό. Με τη γιορτή του Σταυρού συνδέεται η προετοιμασία της σποράς των γεωργών, που θα γονιμοποιήσει τη γη στη νέα χρονιά.

Σε χωριά της Θεσσαλίας, έστελναν στην εκκλησία για ευλογία, το σταυρό, τον ψάθινο ή το χτένι, που ήταν η τελευταία χεράδα του θέρους, την οποία φύλαγαν στο εικονοστάσι από τον ιερέα. Ο ιερέας ευλογώντας, τους σπόρους έλεγε την εξής ευχή «βλαστήσαι την γην, και δούναι σπέρμα το σπείρον, και άρτον εις βρώσιν ». Εξάλλου, επειδή την ημέρα αυτή τηρείται αυστηρή νηστεία, οι αμπελουργοί των χωριών της Ελασσόνας, μοίραζαν σταφύλια στους συγχωριανούς τους.

Στον Κατάλακκο Λήμνου, “κάθε σπίτι, κάθε νοικοκυρά φέρνει ένα κουμάρ’ με νερό στην εκκλησιά ‘ τ’αφήνουν στη μέση της εκκλησιάς, όπου γίνεται ο αγιασμός, και μετά το παίρνουν. Με τον αγιασμό αυτόν κάνουν το προζύμι της χρονιάς’ το κάνουν καινούριο. Το παλιό το σβουν ‘ το ζυμώνουν όλο την τελευταία βδομάδα.”Εις την Κορώνην “κάνουν ζυμάρι και βάνουν απάνω το κλωνί το βασιλικό που παίρνουν του Σταυρού από την εκκλησά ‘ ως την άλλη μέρα φουσκώνει και γίνεται προζύμι από μόνο του.

Το προζύμι αυτό 40 μέρες δεν το δανείζουν, και το πρώτο ψωμί που θα ζυμώσουν μ’αυτό θα το κάνουν λειτουργιά και θα το μοιράσουν.”Η ιερότητα της μέρας συντελεί, ώστε να γίνονται τότε οι προετοιμασίες για τη σπορά που πλησιάζει, και κυρίως η ευλόγηση του προορισμένου γι’αυτήν εκλεκτού σπόρου. Για τον σκοπό αυτό στέλνουν στην εκκλησία πολυσπόριο, μείγμα απ’όλα τα είδη των σπόρων, για να λειτουργηθούν και να ευλογηθούν. Αναφέρω μερικά παραδείγματα.

Στους Γαλανάδες της Νάξου την ημέρα αυτή “κάθε γεωργός θα βάλει σε μια πετσέτα λίγο κριθάρι, λίγα φασόλια, κουκιά και ό,τι άλλο έχει, για να σπείρει, και τα πάει στην εκκλησιά κι αφήνει την πετσέτα του δεξιά της Αγίας Θύρας ‘ εκεί

σχηματίζεται σωρός ολόκληρος, τον οποίον ο ιερεύς ευλογεί μετά το τέλος της λειτουργίας. Καθένας κατόπιν παίρνει την πετσέτα του με το λειτουργημένο σπόρο. Όταν πρόκειται να σπείρει, ο γεωργός θα βάλει μέσα στο δισάκι του, που περιέχει τον σπόρο, που θα σπείρει